

Kvalita na vysokých školách z pohledu novely vysokoškolského zákona

Lenka Švecová

V letošním roce vstoupila v platnost novela zákona o vysokých školách, ve které je mimo jiné i uložena vysokým školám povinnost zavést systém zajišťování a vnitřního hodnocení kvality vzdělávací, tvůrčí a souvisejících činností. Právě pozitivní posouzení tohoto systému bude nezbytné pro akreditace studijních programů, akreditace fakult, příp. vysokých škol. Jaký je stav řízení kvality na vysokých školách?

Požadavky na kvalitu na vysokých školách

Ve smyslu novely zákona se kvalitou rozumí plnění požadavků, jež jsou stanoveny právními předpisy (zákonem o vysokých školách, vyhláškami nově vznikajícího Akreditačního úřadu) nebo jsou na úrovni standardu (oborového či mezinárodního, např. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education – ESG*) či stanoveny vysokou školou jako její interní požadavky (např. ze strany nově vzniklé *Rady pro vnitřní hodnocení kvality*).

Výše popsaný systém je metodicky rozdělen do dvou částí: na *zajišťování kvality* vzdělávání, tvůrčí a souvisejících činností a dále na *vnitřní hodnocení kvality* těchto činností. V rámci IPN KREDO (viz kredo.reformy-msmt.cz) v průběhu roku 2015 vznikla rámcová metodika, jež si klade za cíl podat pomocnou ruku vysokým školám při tvorbě, implementaci a udržování systému zajišťování a vnitřního hodnocení kvality vzdělávací a tvůrčí činnosti a souvisejících činností vysoké školy.

Metodika vychází z vyhodnocení aktuálního stavu v této oblasti na 115 vysokých školách a jejich součástech, které se podílely na řešení projektu KREDO (metodika i výsledky analýzy jsou na webových stránkách projektu).

Výsledky analýzy

Oblast **strategie a řízení kvality**. Většina respondentů se domnívá (> 75 %), že naplňuje stanovení mise, vize, strategických záměrů i aktuálních cílů. V oblasti řízení záměrů kvality se většina také domnívá, že naplňuje organizační strukturu a odpovědnost orgánů a vedoucích zaměstnanců v oblasti kvality, nenaplňuje však dostatečně problematiku orgánů kvality a systému řízení kvality.

Oblast **zajišťování kvality**. Jednotlivé oblasti byly posuzovány z pohledu pěti kroků, jež tvoří logický navzájem provázaný cyklus. Těmi jsou:

- nastavení pravidel,
- zajištění činnosti,

- shromažďování informací,
- vyhodnocování informací,
- operativní přijímání opatření.

Podíly pozitivních odpovědí (ano / částečně ano) uváděné v % z celkového počtu relevantních odpovědí pro jednotlivé VŠ/fakulty těchto oblastí popisuje následující tabulka.

Z tabulky je zřejmé, že VŠ všechny relevantní činnosti zajišťují, příp. nastavují pravidla, horších hodnot však nabývají činnosti následné, tj. shromažďování informací, jejich vyhodnocování a přijímání následných opatření. V této oblasti je úroveň pro soukromé vysoké školy nižší, než je tomu u škol veřejných a státních.

Oblast vnitřního hodnocení kvality pak je chápána jako deskriptor stavu v plnění požadavků a vyjádření míry shody výsledného stavu se stavem požadovaným. Tuto činnost by měla provádět *Rada pro vnitřní hodnocení kvality na vysoké škole*, přičemž součástí hodnocení kvality je také vypracování *Zprávy o vnitřním hodnocení kvality vzdělávací a tvůrčí činnosti a souvisejících činností*.

Na základě výsledků analýz lze konstatovat, že hodnocení podmínek pro kvalitu činností VŠ provádí většina VŠ u činností, jež lze považovat za jejich „core business“, tj. činnosti vzdělávací, tvůrčí a internacionalizace (78 % až 89 %). U ostatních činností zmiňovaných ve výše uvedené tabulce je s výjimkou personalistiky situace výrazně horší (41 % až 64 %). Z pohledu hodnocení vzdělávací činnosti studenty je situace výborná, ze strany zaměstnavatelů či absolventů podprůměrná.

V čem naše vysoké školy pokulhávají, je vnější hodnocení kvality (externími subjekty či institucemi). Účast v mezinárodních či národních žebříčcích uvádí pouze 39 % VŠ a použití národního nebo mezinárodního konceptu či standardu 43 % VŠ. Přitom tato oblast by měla být oblastí stěžejní. Většinou školy používají vlastní koncept/model a standard, pouze u 10 % škol je využíván Model excelence EFQM či u 4,5 % norma ISO 9001. Použití dalších standardů či modelů je ojedinělé.

Tabulka

Činnost	nastavení pravidel	zajištění činnosti	shromažďování informací	vyhodnocování informací	operativní přijímání opatření
pregraduální vzdělávání	84 %	80 %	74 %	72 %	71 %
doktorské vzdělávání	87 %	85 %	80 %	79 %	78 %
celoživotní vzdělávání	79 %	82 %	73 %	66 %	66 %
tvůrčí činnost	73 %	79 %	78 %	70 %	64 %
internationalizace	77 %	84 %	70 %	64 %	61 %
financování	73 %	80 %	77 %	72 %	71 %
personalistika	67 %	77 %	65 %	54 %	54 %
služby členům akademické obce	65 %	82 %	53 %	47 %	46 %
spolupráce	34 %	86 %	57 %	45 %	43 %
podpůrné činnosti	53 %	84 %	63 %	58 %	59 %

Rámcová metodika – Systém zajišťování a vnitřního hodnocení kvality

V rámci této metodiky je pozornost věnována principům zajišťování a vnitřního hodnocení kvality včetně požadavků na kvalitu na vysokých školách obsažených v již zmíněném ESG či ve standardech pro institucionální akreditaci, akreditace studijních programů či standardech pro habilitační a jmenovací řízení.

Dále jsou v metodice popsány činnosti a požadavky na ně kladené v oblasti zajišťování kvality vzdělávací a tvůrčí činnosti a souvisejících činností a v oblasti vnitřního hodnocení kvality těchto činností.

Konkrétně se metodika zaměřuje na plnění požadavků orientovaných na poslání, záměry a aktuální cíle vysoké školy (součástí), plnění požadavků zaměřených na řízení poslání, záměrů a aktuálních cílů vysoké školy (součástí), dále na vzdělávací činnost – pregraduální vzdělávání, vzdělávací činnost – doktorské vzdělávání, vzdělávací činnost – celoživotní vzdělávání, tvůrčí činnost, mezinárodní otevřenost, spolupráci s praxí a naplňování společenské odpovědnosti, péči o studenty, pracovníky a habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem, dále prostorové, přístrojové, materiální, informační a administrativní zabezpečení, finanční zabezpečení a případně další zabezpečení činnosti na vysoké škole.

Závěr

Z celkového vyhodnocení stavu na VŠ a fakultách v České republice týkajícího se systému kvality

vzdělávací a tvůrčí činnosti a souvisejících činností a hodnocení kvality těchto činností jednoznačně vyplývá, že **dosažená úroveň je v některých oblastech více, v některých méně vzdělána požadované úrovni**. Vzhledem k novele vysokoškolského zákona a změně v akreditačních podmínkách si vysoké školy uvědomují nutnost zlepšení v této oblasti a většina z nich na tom již pracuje.

S tím jednoznačně souvisí i podpora ze strany MŠMT ČR, které formulovalo jako jeden ze strategických cílů v Operačním programu Výzkum, vývoj, vzdělávání (OP VVV) ve výzvě ESF pro VŠ „vytvoření trans-parentního a jasně vymezeného systému hodnocení kvality vysoké školy“.

V nejbližších letech tedy vysoké školy čeká na poli kvality spousta práce a té může napomoci vytvořená rámcová metodika.

Autorka:

doc. Ing. Lenka Švecová, Ph.D., pracuje jako ředitelka Masarykova ústavu vyšších studií ČVUT v Praze. Její hlavní zaměření směřuje do oblasti managementu rizika a managementu inovací. Byla členkou pracovní skupiny MŠMT zaměřené na kvalitu vysokoškolského školství.

Kontakt: lenka.svecova@cvut.cz